

This is an electronic reprint of the original article. This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Ett komplext liv i neutral förpackning

Möller-Sibeliuss, Anna

Published in:
Ny Tid

Published: 01/11/2020

Document Version
Accepted author manuscript

Document License
Publisher rights policy

[Link to publication](#)

Please cite the original version:

Möller-Sibeliuss, A. (2020). Ett komplext liv i neutral förpackning: [Recension av Riitta Kylänpääs biografi *Ett nyfiket sinne. Claes Anderssons liv*]. *Ny Tid*, (11). <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202201148114>

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

[Manus för Ny Tid, publicerat i nr 2020:11]

Riitta Kylänpää, Ett nyfiket sinne. Claes Anderssons liv. Översättning: Hanna Lahdenperä. Förlaget 2020.

Claes Anderssons liv

dokumenterat snarare än tolkat i nyutkommen biografi

Ett människoliv utspelas alltid i en historisk tid och säger också något om världen i stort. I Claes Anderssons fall stod privatliv och samhälle i ovanligt hög grad i samspel med varandra och många av hans roller var offentliga: författarens, psykiaterns, politikerns och jazzpianistens.

Så när Riitta Kylänpää beskriver Claes Anderssons liv i sin biografi *Ett nyfiket sinne* (på originalspråk *Uteliäs mieli*) tänker jag att titelns adjektiv delvis måste syfta på det. På hans öppenhet för vad som är på gång i samhället och hans beredskap att reagera på det.

Biografin blir därför, utöver ett dokument över en enskild persons levnadslopp, en historisk exposé över skeenden i det finländska samhället: från krigstids- och efterkrigstidsstämningar, 1960- och 1970-talens vänsterpolitiska engagemang, den sexuella frigörelsen och p-pillret, antipsykiatriens omvärdering av institutionsvården, humaniseringen av fängelsevården, hippietidens gemenskapstänkande och naturnära filosofi, nyliberalismens och konsumismens dominans under 1980-talets yuppieera fram till vår egen tid som knappast gett upp de marknadsliberala värderingarna.

De åsikter Andersson tog till sig som ung vuxen måste ha suttit väl eftersom han aldrig behövde ompröva sin vänsterpolitiska samhällssyn eller sin uppfattning om sexualitet och samlevnad. Detsamma gällde inte alla, och för hans exfru Christina Andersson framstår den fria kärlekens diktat i efterhand som mindre naturlig:

”Det var en ganska märklig tid. I tidningarna stod det att man inte fick låta svartsjuka kontrollera sitt liv. Jag tittade motvilligt på och försökte stå ut, men till sist nådde jag gränsen för vad jag kunde tolerera.”

Några konflikter från sommarkollektivet i Sjundeå där ett brokigt sällskap samlades under 1970-1990-talet rapporteras dock inte, utan det hela framstår som ett under av trivsam och frisinnad samvaro mellan vuxna och barn. I huset med glasveranda och skog, åkrar och sjö intill kunde ett tjugotal personer umgås som de ville, under fest och vardag, i sol och regn.

Till Kylänpääs material hör intervjuer som hon gjort med Claes Andersson själv och med personer i hans närhet, som redan nämnda Christina Andersson, hans långvariga sambo Katriina Kuusi, vännen Tua Forsström, sönerna Niklas och Ville Andersson, litteraturredaktören Pekka Tarkka, poeten och översättaren Pentti Saaritsa med flera. Mycket är redan känt om Anderssons liv inte minst genom hans eget självbiografiska skrivande, och Kylänpääs intervjuer förändrar inte den vedertagna bilden av honom. I den mån det funnits skelett i garderoben, laster och pinsamheter har han själv redan redovisat eller antytt dem – spelberoendet, försumligheterna som far till exempel.

Biografin innehåller åtta kapitel som är kronologiskt och tematiskt uppbyggda kring barndomens och ungdomstidens fotbollsintresse, vuxenlivets fria kärlek och modernistdebatt, mentalvårdens förnyelse och hans egen psykoanalys, det politiska arbetet som kulturminister och Vänsterförbundets partiordförande, livet med diabetes och hjärtsjukdom, skrivandet som kreativ process och slutligen döden. "Att dö är som att släcka lampan på kvällen" heter det sista kapitlet.

Naturligtvis innehåller varje kapitel mycket mer än så, som till exempel jazzen. Det är också en episod från musiklivet som ter sig särskilt betecknande. När pianisten Claes Andersson och solisten Julia Korkman uppträdde varvade de ibland sitt musicerande med föredrag om minnet – i sina roller även som psykiater respektive rättspsykolog kunde de växla mellan dessa till synes så olika verksamheter. Men det hände att någon i publiken (kanske just på grund av mixen mellan konst och vetenskap?) kunde brista i gråt, vilket fick Korkman att haka till men inte Andersson. Han menade att det bara var bra att folk fick gråta åtminstone någonstans.

Jag tänker att den öppenheten, den tillåtande hållningen fångar ett väsentligt drag hos honom. Det är en markering av att det offentliga rummet har plats även för de privata känslouttrycken, att den konkreta människan går före konventionen, ärlighet före form. Kanske byggde hans förståelse också på egna erfarenheter, eftersom han själv haft benägenhet att drabbas av panikattacker som talare. Panikskoven kom plötsligt, utan förvarning. Som när han efter en lyckad föreläsningsturné om finländsk litteratur i USA skulle uppträda på hemmaplan för ett litet sällskap snälla Marthor – då slog paniken på.

Till Anderssons övertygelser hörde att kroppens symptom och sjukdomar (även de somatiska) är meningsbärande, att de har ett budskap om och till oss själva.

Som biograf är Kylänpää sakligt neutral och pragmatiskt effektiv. Det är en bedrift att inte förlora sig i ett ymnigt material och ett komplext liv, att lyckas leverera en behändig levnadsteckning i lagom format, för det gör hon. Hon är påläst och pålitlig men hon driver ingen tes och kommer just inte med tolkningar. Hennes återhållsamhet gör att biografen framstår som en redogörelse och ett dokument snarare än som en facklitterär konstnärlig skapelse med egenvärde. Möjligen förstärks det intrycket av att den svenska texten låter som översatt finska, väldigt osvensk, också med finlandssvenska mått mätt.

I boken återges citat ur Claes Anderssons poesi på ett oförmedlat och okommenterat vis, vilket egentligen fungerar väl i helheten. Dikterna får på det sättet tala för sig och genom dem öppnas glipor i den handfasta verklighet som biografen i övrigt, på ett alldeles motiverat sätt, håller sig till.

Anna Möller-Sibeli